

Türk Çelik Sektörü Artan Korumacılık ve AKÇT Anlaşması Karşısında Yıpranıyor

Onur ÇELİK - YMM/Bağımsız Denetçi

İnsanlığın başlangıcından bu yana var olan ve işlenebilmesi ile birlikte siyasi, ekonomik ve sosyal yaşam şeklini değiştiren demir cevheri ve bundan üretilen çelik, başta inşaat, otomobil, beyaz eşya ve ev aletleri, makina, gemi yapımı gibi birçok sektörün temel üretim girdisidir. Çelik üretiminin ve tüketiminin gelişmişlik ve sanayileşmiş olma kriterlerinden biri sayıldığı günümüz dünyasında, çelik sektörü kurulu kapasiteleri ve üretim miktarları ile en önemli endüstri kollarından biri konumundadır.

Dünya Çelik Derneği (worldsteel) verilerine göre 2017 yılı itibariyle Dünya çelik sektörünün kurulu kapasitesi yaklaşık **2,2 milyar ton** seviyesindedir.2017 yılında Dünya ham çelik üretimi **1.69 milyar ton** seviyesinde gerçekleşmiş olup, sektörün kapasite kullanım oranı ise **% 76** mertebesindedir. Bu durum Dünyada ciddi miktarda çelik kapasitesi fazlalığına işaret etmektedir.

Enerji ve hammaddenin yoğun olarak kullanıldığı çelik sektöründe, küresel ham çelik üretiminin **% 70'i demir cevherinin kullanıldığı entegre tesislerde, % 30'u ise hurdanın kullanıldığı elektrik ark ocaklı tesislerde** gerçekleştirilmektedir.

Türkiye'de 3 adet entegre, 27 adet elektrik ark ocaklı ve 1 adet indüksiyonlu olmak üzere 31 adet tesis çelik üretiminde faaliyet göstermektedir. 2016 yılı verilerine göre Türkiye'de Elektrik Ark Ocaklı ve İndüksiyonlu tesislerde 39,6 milyon, Entegre tesislerde ise 11,5 milyon ton olmak üzere toplamda **51 milyon ton kurulu sıvı çelik üretim kapasitesi bulunmaktadır**. 2017 yılında üretilen 37,5 milyon ton sıvı çelik üretimi göz önünde bulundurulduğunda **sektörün kapasite kullanım oranı % 73** düzeyindedir. Sektörün doğrudan yarattığı istihdam sayısı ise 2017 yılı sonu itibariyle yaklaşık **40 bin kişi** mertebesindedir.

Türkiye, 2017 yılı verilerine göre 37,5 milyon tonluk üretim ile Dünya'nın **en büyük sekizinci** çelik üreticisi, **Almanya'nın ardından da Avrupa'nın ikinci büyük çelik üreticisi konumunda** bulunmakta olup sektördeki önemli oyuncularından birisidir.

Türkiye de 51 milyon ton kurulu sıvı çelik üretim kapasitesi bulunmasına rağmen maalesef ki üretim kapasitesinin çoğunluğu **katma değeri düşük olan inşaat çeliği üretimine yöneliktir**. Katma değeri yüksek olan vasıflı çelik diye tabir edebileceğimiz ürün gamındaki üretim düzeyi ise Dünya ortalaması ile kıyaslandığında oldukça düşüktür.

Türkiye, hali hazırda 150 kadar ülkeye çelik ihracatı gerçekleştirmektedir. Türkiye'nin ana pazarları AB, Ortadoğu, ABD ve Kuzey Afrika'dır. Türkiye, 2017 yılında 17.8 milyon tonluk ihracatı ile de Dünya'nın **en büyük onuncu** çelik ihracatçısı konumundadır. Ayrıca Türkiye, inşaat demiri bakımından da Çin'in ardından Dünya'nın en büyük ikinci ihracatçısıdır. Türkiye'nin toplam ihracatının % 7.3'ünü gerçekleştiren Türk çelik sektörü, 2017 yılında otomotiv, tekstil ve kimya sektörlerinin ardından Türkiye'nin en büyük dördüncü ihracatçı sektörü konumuna ulaşmıştır.

Artan Korumacılık

Dünyadaki kapasite fazlalıkları ve buna paralel olarak artan dumpingli ihracat, Türk çelik sektörüne ciddi zarar vermektedir. Dünyadaki büyük çelik tüketicisi ülkeler, dumpingli ithalata karşı önlem almaya çalışmaktadır. Hatta tabiri caizse “kurunun yanında yaşı da yakarak” dumping yapmayan ihracatçı ülkelere karşı da korumacılık babında tedbirler almakta ve kendi üreticileri ile pazarlarını korumaya çalışmaktadırlar.

Örnek verilecek olur ise, Haziran ayından itibaren ABD, çelik ve alüminyum ithalatına AB’ye karşı sırasıyla % 25 ve %10 oranında gümrük vergisi uygulanması kararı aldı. Söz konusu ek vergiden Türkiye’de nasibini aldı.

Bunun ardından da AB’ de 26 çelik ürününün ithalatına ilişkin soruşturma başlattı. Bununla da yetinmeyen AB, ABD'nin devreye aldığı ilave gümrük vergilerine karşılık olarak, 22 Haziran’dan itibaren ABD’den ithal edilen mısır, barbunya, pirinç, mısır gevreği, fıstık ezmesi, yaban mersini, portakal suyu, viski, puro, sigara, tütün, ruj, kot pantolon, nevresim, ayakkabı, lavabo, merdiven, vantilatör, motosiklet, yat, tekne, tüp ve çelik gibi yüzlerce farklı ürüne % 25 gümrük vergisi yürürlüğe koydu.

AB’nin söz konusu kararının ardından, ABD Başkanı Trump da Avrupa’dan ithal edilen tüm araçlara % 20 ek gümrük vergisi uygulama tehdidinde bulundu.

Haliyle tüm Dünya’da artan korumacılık tedbirleri ile yurtdışında bir çok ülkeye açıldığı gibi Türk üreticiler hakkında da açılan çok sayıda anti dumping soruşturmaları sonucunda, Türkiye’nin çelik ihracatı da 2018 yılının ilk 6 ayında geçen seneye nazaran % 2.5 oranında geriledi.

Tüm bu süreçte Türkiye ne yaptı diye sorarsanız 2017 yılı Temmuz ayında inşaat sektörünün de baskısıyla, inşaat çeliği ithalatında daha önce % 30 oranında uygulanan gümrük vergisi oranını, **Güney Kore için % 5,6’ya, AB üyesi ülkeler, Malezya ve serbest ticaret anlaşması yapılan bazı ülkeler dışındakiler için ise % 10’ a düşürdü !**

Kısaca tüm Dünya çelik sektörüne ek vergi uygulamaya hazırlanırken, Türkiye çelik ithalatında vergi oranını düşürmüş oldu.

Bir Başka Sorun Avrupa Kömür Çelik Topluluğu (AKÇT) Anlaşması

Çelik sektörü, Avrupa Kömür Çelik Topluluğu (AKÇT) zamanında gerçekleştirilen serbest ticaret anlaşması nedeniyle bazı ar-ge destekleri hariç doğrudan veya dolaylı olarak devlet yardımlarından yararlanamamaktadır. Bu nedenle geçmişte olduğu gibi gelecekte de, sektör devlet yardımlarından yararlanamayacaktır. Avrupa Birliği (AB), AKÇT anlaşma hükümlerini gerektiğinde kendi insiyatifi ile tek taraflı olarak değiştirebilmekte ve kendi iç pazarı bakımından avantaj sağlayabileceği hammadde ve mamüller bakımından anlaşma dışında kalabilmektedir. Türkiye ise karar alma mekanizmalarında yer almadığından bu değişikliklerden olumlu yönde faydalanamamaktadır.

Bilindiği üzere son dönemde yaşanan global ekonomik kriz ülkemizde de ekonomik aktivitelerin yavaşlamasına neden olmuş ve bu sürecin en hafif şekilde atlatılması için bir çok

ekonomik teşvik paketi yürürlüğe koyulmuştur. Yürürlükteki teşvikler ile, genel ve bölgesel teşviklerin yanı sıra büyük ölçekli yatırımlar ile stratejik yatırımlara yönelik çok sayıda çeşitli teşvik uygulamaları devreye girmiştir.

Yazımızın ilgili bölümlerinde de anlatılmaya çalışıldığı üzere çelik sektörü gerek Dünya gerekse ülkemiz için stratejik öneme sahip bir sektör olup, aynı zamanda sermaye yoğun bir endüstri olması hasebiyle de **yapılacak yatırımlarda büyük ölçeklerde olmak zorundadır**. Oysaki sektör şu an itibarıyla AKÇT anlaşması nedeniyle yararlanabileceği **mevcut teşviklerden yararlanamamaktadır**. Söz konusu teşvik imkanlarından yararlanabilmenin ciddi sermaye yatırımı gerektiren çelik sektörüne sağlayacağı katkıyı ve rekabet avantajını tartışmak izahtan varestedir.

AB ile ekonomik ilişkilerin karşılıklı çıkarları dengeleyecek bir zemine oturtulması ihtiyacı, diğer sektörler nazaran çelik sektöründe daha büyük bir aciliyet taşımaktadır. Mevcut durum itibarıyla, AB'nin yaptığı serbest ticaret anlaşmaları ile diğer ülkelere getirmemiş olduğu devlet yardımlarını sınırlandırma yükümlülüğünü, Türkiye ile yapılan serbest ticaret anlaşmasına koymuş olması, bu aciliyeti daha da artırmaktadır. Türk çelik sektörü, yeni kapasiteler için devlet desteği istememektedir. Ancak, **yüksek katma değerli ve stratejik ürün üretimine yönelik yatırımlarına hiçbir destek alamaması, çelik sektörümüzün gelişmesini sınırlandırıcı bir fonksiyon icra etmektedir**. Bu yönü ile Avrupa Birliği ile yapılacak, Gümrük Birliği'nin geleceği konusundaki görüşmelerde, çelik sektörünün beklenti ve ihtiyaçları ile AKÇT Serbest Ticaret Anlaşması'nın da özellikle masaya yatırılmasına, **katma değeri yüksek ürünlerin üretimine ve teknolojik dönüşüme imkân sağlayacak yatırımlara devlet desteği** verilebilmesinin önünün açılmasına ihtiyaç duyulmaktadır.¹

Sonuç

Türk çelik sektörü, milli gelirimize, ihracatımıza ve istihdama önemli katkılar sağlamaktadır. Sektörde faaliyet gösteren firmalar da ülkemizin önemli sanayi kuruluşlarından oluşmakta olup, 2017 yılı İSO 500 listesine bakıldığında ilk 50 firmanın 12'sinin çelik sektöründe faaliyette bulunduğu anlaşılmaktadır.

Birçok endüstri kolunun temel girdisi olup, AKÇT anlaşması ile Avrupa Birliği'nin dahi temellerinin atılmasına neden olan bu stratejik öneme haiz sektörün, ülkemizde daha da gelişerek katma değeri yüksek vasıflı çelikler üretebilen ve ileri teknolojiye sahip rekabetçi bir konuma ulaşabilmesi için önündeki ekonomik ve mali engellerin ortadan kaldırılması ülkemizin menfaatine olacaktır. Aksi takdirde Türk çelik sektörü artan korumacılık ve politik anti-dumping davaları sonucunda ortaya çıkan ticaret savaşlarında, telafi edilemeyecek boyutta yaralar alacaktır.

¹Türkiye Çelik Üreticileri Derneği basın açıklamalarından derlenmiştir.